

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבה
קרק שליט"א
עידה"ק טבריה ה"ד

כי-תצא
גליון 69 | תשפ"א

ועשית מעקה לנגד ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל
ממנו

וברש"י כאן כתב ח"ל: כי יפול הנופל. ראוי זה ליפול ואעפ"כ לא תתגלגל מיתתו על ידך שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב, ע"כ.

ומרש"י זה רואים אנו דבר פלא, הלא אין זה עלון העוסק בהשגחה פרטית, או דרשה מוסרית של אחד מגדולי המשגיחים, אלא התורה בכבודה ובעצמה אומרת, אם משום להגן על הנופל, שלא יפול, לא צריך לשים 'מעקה' כי הלא בין כה וכה הוא יפול, כי הלא ראוי הוא ליפול.

ואם בין כה יפול הנופל, מדוע צריך לשים מעקה, אלא מצווה אותך התורה על שמירת המזיק, ולא על שמירת הניזק, דהיינו תזהר שלא תהיה אתה הוא זה שתתגלגל מיתתו על ידך.

על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים.. ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך

וכבר ידועה הקושיא דהלא לכאורה מה ששכר עליך את בלעם הינו הרבה יותר חמור מאשר מה שלא קידם אותך בלחם ובמים, וא"כ מדוע כתוב בתחילה דווקא, "על אשר לא קדמו בלחם ובמים".

אלא הביאור הוא כך, דהלא 'עמון ומואב' מבנות לוט באו, ובנות לוט היתה להם טענה כביכול צודקת, לגילוי עריות שעשו, שעתה מוטל עליהם לדאוג לכל היקום, מחמת אשר אבינו זקן ואין איש בארץ לבוא עלינו כדרך כל הארץ, וכביכול ייחרב העולם כמו בדור המבול, (כמבואר ברש"י שם בשם המדרש).

וא"כ זו איפה הטענה מיניה וביה, אם הנכם 'דואגים' כ"כ לעולם שלא ייחרב ויאבד כמו בדור המבול, מדוע כשעוברים בגבולכם 'אומה שלימה' רעבים וצמאים, אתם לא יכולים לכבד אותם במינימום של 'לחם ומים'.

והתביעה יותר גדולה, מכיוון שהיה לכם גם ממי ללמוד זאת, דהלא גם אצל אבי אביכם 'לוט', כשהגיעו אורחים לביתו כיבד אותם ב'לחם ומים', כדכתיב 'ומצות אפה ויאכלו', וביותר, דהלא כל ההצלה של זקנכם 'לוט' היתה על ידי 'לחם ומים', שבהם כיבד אברהם אבינו את המלאכים שבאו לביתו, וכדכתיב ברש"י שם שהמלאך רפאל הוא שהלך להציל את לוט.

ולכן "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים". חמור יותר מאשר "שכר עליך את בלעם" וכו', וכמאמר חז"ל (סוטה כ"ב ע"ב) "אל תתיראי מן הפרושין, ולא ממי שאינן פרושין, אלא מן הצבועין".

אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע

ויש להבין ההוספה הזו שכתובה כאן "ואתה עיף ויגע", והלא לא היה לעמלק יכולת לדעת, שעם ישראל הינו 'עיף ויגע', א"כ מדוע מאשימים אותו, "אשר קרך בדרך, ואתה עיף ויגע".

וכדי לבאר זאת יש להקדים, דהנה ידוע החילוק בין 'שדה בית הבעל', ל'שדה בית השלחין', דשדה בית הבעל הוא שדה אשר מקבל מים מנהרות הסמוכים אליו, ושדה בית השלחין הוא שדה המקבל מים רק מימי הגשמים, וגבי שדה בית השלחין, מביאה הגמ' (מו"ק ב' ע"א) "ומאי משמע דהאי בית השלחין לישנא דצחותא היא, דכתיב "ואתה עיף ויגע", ומתרגמין ואת משלהי ולאי, ע"כ. ולכאורה צריך ביאור גם לשון הגמ'

שפה
לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

המזמר "צור משלך" אי יוצא יד"ח בברהמ"ז

הבאנו קמיה רבינו את אשר שמענו מת"ח מופלג אחד, שאמר שבעת האחרונה, נמנע לזמר בשב"ק, את הפיוט 'צור משלך אכלנו', קודם ברהמ"ז, כי ראה שמביאים בשם הגר"ח הלוי זללה"ה, שיש לחשוש דלמא יוצאים בזה ידי חובת ברהמ"ז, (מאחר והפיוט כולו הולך סובב על כל העניינים של ברכות ברהמ"ז, בחרוזים, ומודים לה' על הלחם, והארץ, ומבקשים שיבנה המקדש, וכו').

ושאלנו לרבינו האם יש מקום לחומרא זו, שהרי לכאורה אינו מזכיר בפיוט כלל מלכות, ואנו פוסקים שברכה ללא שם ומלכות לא יצא.

ודן רבינו, דהנה בגמ' (ברכות מ' ע"א) מבואר, דלומדים מהפסוק שצריכים להזכיר שם ומלכות, וז"ל הגמ': "אמר רב, כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה, ורבי יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות, אינה ברכה, אמר אביי כוותיה דרב

המשך בעמוד הבא

ובאמונה תמימה ופשוטה זו, רוצה עמלק להלחם, כידוע, וזהו הביאור "ואתה עיף ויגע", כמתרגמין משלהי ולא, שעמלק נלחם באותה אמונה, של עם ישראל, העוזבים את מצרים שהיא שדה בית הבעל, לארץ ישראל שהיא שדה בית השלחין, ובה רק "למטר השמים תשתה מים" וצריך לשעבד את ליבו לאביו שבשמים, ששם רק מי שמאמין בחי העולמים יכול לזרוע.

וזה הכוונה בפסוק, "זכור את אשר עשה לך עמלק", "ואתה עיף ויגע", "ולא ירא אלקים", על אשר הוא ניסה לקרר בלבך את האמונה בחי העולמים.

וכי לא מצאו מהיכן להביא ראייה, לשון יובש וצחות, רק ממלחמת עמלק.

אלא יש לומר בדרך רמז, דהלא עם ישראל עזב כעת את מצרים, ששם יש מים בלי סוף מהנילוס שמשקה את שדותיהם, ופניו מועדות לארץ ישראל, ששם כידוע "למטר השמים תשתה מים", שהקב"ה חפץ שעיני עם ישראל יהיו נשואות אליו לבקשת מטר, וכמובא בתוס' הידוע (שבת ל"א ע"א) בשם הירושלמי וז"ל "אמונת זה סדר זרעים". מפרש בירושלמי שמאמין בחי העולמים חורע.

דעת
חכמה ומוסר

רבינו נותן דעתו לעודד את אחד מהמתפללים בבית מדרשו בעיצומם של תפילות יום הדין

כידוע בשנה שעברה בר"ה היו סגורים שערי המדינות, וגם מי שרגיל כבר שנים לטוס לר"ה לקברות הצדיקים בחו"ל, לא יכל לעשות זאת, למעט יחידי סגולה, ושמענו ממרביץ תורה אחד ממקורבי רבינו, שרגיל היה לטוס בכל שנה לר"ה לקברות הצדיקים בחו"ל (דבר זה תימה כשלעצמו, דהרי ידועה דעת רבינו, בשער בת רבים, בנושא זה ואכמ"ל), ובר"ה בשנה שעברה, אמר לעצמו, הנה הזדמנה לידי זכות, להתפלל במחיצת רבינו, ביום הגדול 'ראש השנה', ואכן ממחשבה למעשה, על אף שאינו מתגורר בסביבה, הביא את כל משפחתו סמוך ונראה לבית מדרשו של רבינו לעשות במחיצתו את יום הדין. ואמנם הרגיש התעלות גדולה, אבל עדיין היה חסר לו קצת, את אשר רגיל מרבות השנים, להתפלל ברוב עם, שם בקברות הצדיקים בחו"ל, ולא ידע את נפשו, מחד גיסא הלא הוא עומד בתפילה יחד עם רבינו, ומאידך גיסא מרגיש הרגשה מעורבת שחסר לו את מה שהיה רגיל כל השנים. וקודם תפילת שמו"ע בלחש, רבינו הסתובב לכיוונו, ועשה בידו תנועת עידוד, והרגיש אותו מרביץ תורה, מאותו רגע, רגש של התעלות גדול ונורא, ומאז כל הר"ה היה לו שמחה עצומה והתעוררות נוראה מה שלא היה לו כל השנים, והוסיף ואמר שאכן בשנה זו היה השפעות בגו"ר מה שלא היה כן בשנים עברו.

אמונת צדיקים בפשטות

עוד שמענו מעשה בשבוע זה, המראה על גודל האמונת צדיקים הפשוטה והתמימה, באשה אחת, המוגדרת כמסורתית, אשר היתה צריכה ללדת בשעתו"מ, והרופאים קבעו שיכולה ללדת רק בניתוח, ויום קודם הניתוח ביקשה ממקורבו של רבינו (אשר שם על שכמו במס"נ עול החזקת התורה אברכי הכוללים שיחיו), "ההרה"ג ר' מיכאל חודר שליט"א, שיכנס לרבינו ויבקש ברכה עבור הניתוח שיצליח, ואכן נכנס הרב חודר לרבינו ובקשו ברכה עבור אשה זו, ורבינו אמר לאלתר: מפני מה הרופאים ממחרים לנתח, צריך להמתין, (כמדומה שאמר שבע ויותר), ולא הבין הרב חודר את התשובה הלא הרופאים כבר קבעו זמן לניתוח למחרת, אמנם אותה אישה אמרה אם רבינו אומר סימן שצריך לדחות את הניתוח, ותוך כדי הדברים הגיע טלפון מבית החולים שהבדיקת קורונה של האשה, יצאה חיובית, וצריכים להמתין עשרה ימים, ולדחות את הניתוח.

לע"נ היקר באדם אשר מסר נפשו להצלת עם ישראל הר"ר יהודה בן כמונה אליה זצ"ל נלב"ע כ"ח שבט התש"פ נרבת בתו החשובה גב' פיישר שתחי'

נרבת ידידנו הנעלה מקורבו של רבינו, ואשר עומד לימינו בכל עת, עו"ד הר"ר גלעד משאט שיחי' לע"נ אביו היקר והנעלה כמו"ר יעקב ב"ר יהודה משאט זצ"ל נלב"ע במיצע"ק אור לכ"ג תשרי תשפ"א

כולה, וא"כ לכאורה אפשר בשופי לזמר את הפיוט, דהא אינו יוצא בזה ידי ברהמ"ז, גם לשיטת רש"י.

ונראה לומר, דלשיטת רש"י אע"פ שהצריכו חכמים לחזור ולברך, אמנם אפשר שמדארייתא יצא יד"ח, גם בלא הזכרת 'שם ומלכות', (בברכה אשר מחוייב בה מדאורייתא, כגון ברהמ"ז), ורבנן הצריכוהו לחזור ולברך שנית כתיקונו, כדי לצאת חיובו מדרבנן, דהיינו להזכיר 'שם ומלכות', (ואולי אפשר לומר דבזה תלי' מחלוקת הראשונים, בקיים מצוות סוכה שלא כתקנת חכמים, אי לא יצא כלל יד"ח, או רק מדרבנן, ואכמ"ל), ומשו"ה החמיר הגר"ח הלוי שלא לזמר את הפיוט, כדי שיברך ברהמ"ז, שיוצא בו ידי חובתו מדאורייתא, כתיקונו גם מדרבנן.

ואליבא דהלכתא אמר רבינו, ד'לכו"ע' אפי' שר הפיוט 'צור משלו אכלנו', צריך לחזור לברך ברהמ"ז, וכמו שנפסק בשו"ע (או"ח סימן רי"ד), ולכאורה מסביר ליכא מקום להחמיר שלא לזמר הפיוט, (ומה שהחמיר בזה הגר"ח מבריסק זלה"ה, הוא לשיטתו כדאמרו כאשר כבר ביארנו סברתו מדוע חשש).

מדוד זה נתיים בעילום שם ד.ש. בן בתיה, לזכות בנו חביבו של רבינו, ואשר עומד לימין כל מפעלותיו הק' וכבוד ה' הסתד דבר,

ה"ה הגאון רבי שמואל הכהן קוק שליט"א,

לרגל השמחה בהולדת בתו בשעתו"מ, ויזכו הוריה לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים. אכ"ד.

שפה לנאמנים - המשך

מסתברא, דתניא "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" (דברים כ"ו ג), לא עברתי מלברךך, ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו, ואילו מלכות לא קתני, ור' יוחנן תני, ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עלי, ע"כ, הרי שלכאורה הזכרת המלכות בברכה הינה מדאורייתא.

אמנם ברש"י (שם) מבואר דסוגיית הגמ' היא על ברכת המצוות, והרי כל ברכות המצוות הוי רק מדרבנן, וכן הקשה כבר הריטב"א שם, ומשו"ה ס"ל להריטב"א דהסוגיא קאי על ברהמ"ז, שהיא מדאורייתא, או ברכת מעין ג', על אכילת מעשר, שזה ג"כ מדאורייתא.

ולכאורה יסוד מחלוקת רש"י והריטב"א, דלרש"י הוי רק דין דרבנן, והפסוק שמובא בגמ' בעי לן לומר שהוא אסמכתא בעלמא, ולדעת הריטב"א הוי דאורייתא, וא"כ לדעת רש"י, אם בירך בלא שם ומלכות יצא, ומשו"ה חשש רבינו חיים הלוי שלא לזמר הפיוט דכבר יוצא בו ידי חובתו ברהמ"ז.

אמנם לכאורה א"א לומר כן, דהרי מבואר בהמשך הגמ' שם, גבי 'מנימין רעיא', דאי לא אמר 'שם ומלכות', צריך לחזור ולברך, וע"כ דאפי' לשיטת רש"י, שהוא רק מדרבנן, 'אפקועי' חכמים לברכה

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאגיא זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

